

Zadeva: MNENJE O SKLADNOSTI POSTOPKA GLASOVANJA Z GLASOVALNO NAPRAVO ISG TOPVOTER Z VOLILNO ZAKONODAJO REPUBLIKE SLOVENIJE IN MEDNARODNIMI STANDARDI

Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila Maribor je znanstveno raziskovalni zavod, ustanovljen leta 1994. Od svoje ustanovitve do danes je Inštitut izdelal več aplikativnih razvojnih projektov ter številne ekspertize. Poleg znanstvenoraziskovalne dejavnosti je poglobljena dejavnost Inštituta posredovanje raziskovalnih dosežkov v praksi. Sodelavci Inštituta so znanstveniki, fakultetni predavatelji, strokovnjaki in praktiki, ki sodelujejo pri delu in razvoju lokalne samouprave na Slovenskem, volitev in ustavnega prava, javnih naročil in javnih financ.

Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila Maribor je preveril skladnost postopka glasovanja z glasovalno napravo ISG TopVoter z volilno zakonodajo Republike Slovenije in izdal sledeče mnenje:

I. Pravna podlaga volitev v Republiki Sloveniji

Ustava Republike Slovenije ureja osnovna načela volitev, volilnega prava in volilne pravice ter določa, da morajo volitve izpolnjevati vsaj sledeče standarde:

- zagotovljena mora biti splošna volilna pravica
- zagotovljena mora biti enaka volilna pravica
- zagotovljena mora biti tajnost volitev vsakega volivca
- volitve (vsaj parlamentarne in predsedniške) morajo biti neposredne

Poleg gornjih osnovnih načel, ki so vsebovana tudi v številnih mednarodnih dokumentih in so sprejeta v vsem demokratičnem svetu ter se štejejo za pogoj demokratične ureditve države, slovenska ustava vsebuje še nekaj določb, ki podrobneje opredeljujejo volitve in volilni sistem v Sloveniji:

- določa, da državljan pridobi volilno pravico s polnoletnostjo
- določa roke, v katerih je potrebno razpisati in izvesti volitve

- opredeljuje organe, ki volitve razpisujejo in organe, ki volitve izvajajo
- zahteva sistem sorazmernega predstavnštva za volitve državnega zbora
- postavlja prag za volitve poslancev državnega zbora na štiri odstotke.

Podrobneje je volilni postopek opredeljen na ravni zakonov. Zakon o volitvah v Državni zbor ureja poleg volilnega sistema volitev v državni zbor tudi pravila postopka izvedbe volitev, obliko glasovnice, pristojnosti in postopek imenovanja volilnih organov ter varstvo volilne pravice. Te določbe so izjemno pomembne, saj pomembno vplivajo tudi na vse druge vrste volitev v državi. Sem štejemo predvsem volitve predsednika republike, lokalne volitve, volitve v Evropski parlament in referendumsko odločanje. Zakon o lokalnih volitvah, zakon o referendumu in ljudski iniciativi, zakon o volitvah predsednika republike ter zakon o volitvah poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament tako urejajo predvsem vprašanja, specifična za te vrste volitev. Za vprašanja, ki jih ti zakoni ne urejajo, velja pri vseh vrstah volitev Zakon o volitvah v državni zbor. Potrebno je poudariti še na kazniva dejanja, vsebovana v poglavju Kazenskega zakonika pod naslovom Kazniva dejanja zoper volilno pravico in volitve: Kršitev volilne pravice, Kršitev proste odločitve volivcev, Zloraba volilne pravice, Kršitev svobodne opredelitve, Uničenje ali ponareditev volilnih listin, Ponareditev volilnih rezultatov, Kršitev tajnosti glasovanja in Sprejemanje podkupnine pri volitvah.

II. Ureditev glasovanja invalidov pred uveljavitvijo novele ZVDZ-B

Glasovanje invalidov, slepih in oseb s hibami, ki imajo težave z oddajo glasu, je urejal 79. člen Zakona o volitvah v državni zbor:

»Če volivec zaradi telesne hibe ali zato, ker je nepismen, ne bi mogel glasovati tako, kot je določeno v tem zakonu, ima pravico pripeljati s seboj osebo, ki mu pomaga izpolniti oziroma oddati glasovnico. O tem odloči volilni odbor in vpiše to v zapisnik.«

Zakon je torej omogočal, da osebe, ki same ne morejo oddati glasu, lahko to storijo s pomočjo ali preko druge osebe. Tak način oddaje glasu je bil sporen z vidika osebnega in tajnega glasovanja, do katerega ima po Ustavi RS in mednarodno sprejetih temeljnih načelih ustavnega in volilnega prava vsakdo pravico. Zakon tudi ni upošteval, da imajo volivci-invalidi zaradi stopnišč, ozkih vrat in drugih ovir pogosto omejen dostop do volišč.

III. Ureditev elektronskega glasovanja pred uveljavitvijo novele ZVDZ-B

Slovenska volilna zakonodaja do uveljavitve ZVDZ-B ni predvidevala oddaje glasu na volitvah s pomočjo elektronske ali kakšne druge naprave. Predvidevala je papirnato glasovnico in oddajo glasu na način, da se s pisalom obkroži zaporedna številka pred imenom izbrane liste ali kandidata.

IV. Ureditev glasovanja invalidov po noveli ZVDZ-B

Enajstega julija 2006 je Državni zbor sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o volitvah v državni zbor (ZVDZ-B, *Uradni list RS* 25.7.2006), ki je začel veljati 9. avgusta 2006.

Zakon je v prvem odstavku novega 79.a člena med drugim spremenil tudi ureditev glasovanja oseb s hibami in omogočil glasovanje s pomočjo elektronskih naprav:

»Okrajna volilna komisija za območje okraja določi najmanj eno volišče, ki je dostopno invalidom. Volivci, ki želijo glasovati na tem volišču, morajo to svojo namero sporočiti okrajni volilni komisiji najpozneje tri dni pred dnem glasovanja. Na tem volišču lahko volilna komisija omogoči glasovanje s posebej prilagojenimi glasovnicami in glasovalnimi stroji.«

Z novim členom je zakon torej postavil zahtevo, da mora vsak volilni okraj imeti najmanj eno volišče, dostopno invalidom. Ker ta člen smiselno velja tudi za lokalne

volitve, ga je potrebno razumeti tako, da mora vsaka občina določiti najmanj eno volišče, dostopno invalidom. Z istim členom je zakon tudi predvidel uporabo posebnih prilagojenih glasovnic in glasovalnih strojev. Ge za glasovnice in stroje, prilagojene za glasovanje slepih, slabovidnih, ostarelih, oseb s telesnimi hibami, oseb z motnjami v duševnem razvoju, itd. Za glasovanje slepih so se v preteklosti uporabljale predvsem glasovnice v Breillovi pisavi, za glasovanje slabovidnih pa povečane glasovnice. V zadnjem času so v razvitih demokracijah v uporabi predvsem elektronske naprave, ki omogočijo ali olajšajo oddajo glasu osebam, ki ne bi mogle oddati glasu ali bi imele težave z oddajo glasu z običajno papirnato glasovnico. Pomembno je opozoriti, da zakon ne zahteva, da volilna komisija omogoči glasovanje s tovrstno napravo. Zakon volilni komisiji le daje možnost, da se odloči za organizacijo glasovanja s pomočjo prilagojenih glasovnic in strojev.

V. Ustavna podlaga za urejanje glasovanja invalidov

Uporabo prilagojenih glasovnic in strojev vzpodbujajo tudi različne določbe Ustave Republike Slovenije in določbe mednarodnih dokumentov.

Med določbami Ustave Republike Slovenije velja poudariti, da je bil v letu 2004 spremenjen 14. člen ustave, ki ureja enakost pred zakonom in prepoved diskriminacije. Osebnim okoliščinam, na podlagi katerih je prepovedana diskriminacija, je bila izrecno dodana tudi "invalidnost" (glej 14. člen Ustave RS). Pomembne so tudi ustavne določbe, po katerih naj bi država vsakemu volivcu zagotovila pravico, da tajno odda glas (glej na primer 80. in 103. člen Ustave RS).

Že temeljni dokumenti OZN, med drugim Temeljna listina človekovih pravic OZN in International Covenant on Civil and Political Rights določajo, da mora vsak državljan imeti pravico in priložnost da glasuje na volitvah tajno. Zahtevo, da država zagotovi vsakemu državljanu, da lahko samostojno uresničuje svojo volilno pravico s tajnim glasovanjem, vsebuje tudi vrsta drugih dokumentov. Med njimi so resolucije Sveta Evrope, OVSE dokument Copenhagen 1990, Evropska konvencija človekovih pravic in vrsta dokumentov Evropske unije. Zahteva je vsebovana tudi v več različnih

dokumentih Sveta Evrope. Glej 15. člen Evropske socialne listine, kot je bila spremenjena leta 1996, priporočilo Sveta Evrope št. R (92) 6 o politiki glede ljudi s telesnimi nezmožnostmi (Recommendation No. R (92) 6 of the Committee of Ministers, of 9 April 1992, on a coherent policy for people with disabilities) in predvsem priporočilo Sveta Evrope št. Rec (2006)5 o promociji pravic in polne vključenosti ljudi z nezmožnosti v družbo (Recommendation No. Rec(2006)5 of the Committee of Ministers of 5 April 2006 on the Council of Europe Action Plan to promote the rights and full participation of people with disabilities in society).

Priporočilo Sveta Evrope o promociji pravic in polne vključenosti ljudi z nezmožnostmi v družbo št. Rec(2006)5 z dne 5. aprila 2006 med drugim določa, da naj države članice (glej priloženo besedilo): »zagotovijo da bodo volilni postopki in pripomočki primerni in dostopni ljudem z nezmožnostmi tako da bodo ti ljudje sposobni uresničevali svoje demokratične pravice« (»to ensure that voting procedures and facilities are appropriate and accessible to people with disabilities so that they are able to exercise their democratic rights«).

VI. Lastnosti glasovalnih naprav ISG TopVoter

Družba ISG d.o.o., Ljubljana, je Inštitutu za lokalno samoupravo in javna naročila predstavila tri različne modele glasovalnih naprav: ISG TopVoter Basic, ISG TopVoter Touch in ISG TopVoter Sound.

ISG TopVoter Basic je elektronska naprava za glasovanje z barvnim LCD ekranom, krmilno palico in tiskalnikom za tiskanje prikrita papirja. Ekran ni občutljiv na dotik. Naprava je priključena na električno omrežje, ni pa priključena na telefonsko ali internetno omrežje. Volivec izbira med opcijami s krmiljenjem krmilne palice in pritiskom na stikalno na krmilni palici. Po oddanem glasu se na tiskalniku iztiska glasovnica s podatkom o oddanih glasovih, s tem da je glasovnica natisnjena v zaprti kuverti. Naprava omogoča izvedbo več hkratnih volitev ali glasovanj različnih vrst (na primer volitve predsednika, lokalne volitve in referendum). Naprava nima zvočne

enote, ne oddaja zvoka preko zvočnika in ga ne sprejema preko mikrofona. Naprava ne deluje v primeru izpada električnega toka, ostanejo pa oddani glasovi v primeru izpada električnega toka shranjeni na disku naprave in na tiskanem izpisu vseh oddanih glasov. Ob vrnitvi električnega toka je naprava ponovno uporabljiva. Ob koncu glasovanja na volišču se na tiskalniku natisne poročilo s seštevki glasov, oddanih za posamezne liste oziroma kandidate med glasovanjem. Poročilo se iztisne v zaprti kuverti. Kuverto je tako potrebno še odpreti preden bi lahko videli izide glasovanja na napravi. Seštevanje glasov, oddanih s posamezno napravo ni potrebno, je pa potrebno osebno sešteti glasove z več različnih naprav. V primeru okvare naprave ali da iz kakršnegakoli razloga končnega poročila ne bi bilo mogoče natisniti, volilni odbor odpre zaprte kuverte z natisnjenimi glasovnicami in sešteje posamezne glasove. Programska oprema je uporabljiva tako v okolju Windows kot v okolju Linux. Pripravljena je tako, da je uporabljiva večkrat, je pa vsakič potrebno v njo vnesti nova imena list ali kandidatov oziroma nova referendumsko vprašanja. V napravi ni volilnega imenika oziroma spiska volivcev, tako da naprava nikakor ne more zaznati, kdo v določenem trenutku z njo upravlja oziroma kateri volivec oddaja glas. Ob prihodu na volišče se volivec identificira z dokumentom pri volilnem odboru. Nato član volilnega odbora na napravi opredeli glasovnice volivca s tem, da izbere volilne enote in območja, ki ustrezajo volivcu. Za tem volivec sam prevzame upravljanje z napravo in s pomočjo krmilne palice izbira med opcijami. Program naprave TopVoter je pripravljen tako, da so vedno vse opcije na ekranu hkrati, s čimer je zagotovljena enakost vseh kandidatov in list, ki si konkurirajo. Volivcu torej tudi v primeru velikega števila kandidatov ali list ni potrebno z drsnikom ali na drug način iskati kandidatov ali list, ki ne bi bile na ekranu takoj vidne. Po izbiri zelene opcije le to potrdi s pritiskom na opcijo »Glasuj«. Ob koncu vseh glasovanj se mu ponovno predložijo vse njegove izbrane opcije. Tu ima možnost potrditi vse izbrane opcije, lahko pa eno ali več izmed njih popravi. Naprava torej omogoča večkratni ponovni popravek glasu v primeru, da želi volivec popraviti svoj glas pred dokončno oddajo glasovnice. Po opravljenem glasovanju volivec ne more ponovno glasovati, saj je pred naslednjim glasovanjem potrebno vpisati kodo, ki jo poznajo le člani volilnega odbora.

ISG TopVoter Touch je elektronska naprava za glasovanje, ki je podobna napravi ISG TopVoter Basic. Razlika je predvsem v tem, da vsebuje tudi barvni LCD ekran, občutljiv na dotik. Volivec tako lahko izbira med uporabo krmilne palice in uporabo samega ekrana. Od prej opisane naprave se razlikuje tudi po tem, da vsebuje tudi baterijo, tako da deluje v primeru izpada električnega toka do dveh ur. Glede ostalih lastnosti in glede programske opreme se od naprave ISG TopVoter Basic ne razlikuje.

Naprava ISG TopVoter Sound je elektronska naprava za glasovanje, ki se od prej opisanih naprav razlikuje po tem, da omogoča glasovanje s pomočjo zvoka. Vsebuje zvočno enoto in slušalke. S pomočjo zvočnih datotek in navodil, posnetih v njih, naprava vodi volivca skozi celoten postopek glasovanja. Tudi vsa imena kandidatov in nazivi list so posneti v zvočni obliki. Volivec, ko sliši naziv želene liste ali kandidata, s pritiskom na stikalo krmilne palice odda glas. Tako ta naprava omogoča oddajo glasu tudi popolnoma slepim osebam.

Naprave naj bi bile pripeljane na volišče s strani predstavnika proizvajalca in tam inštalirane. Predvideno je, da bo ob začetku glasovanja volilni odbor natisnilo poročilo s seštevkom glasov, do tega trenutka oddanih na napravi. Le ta naj bi dokazal, da na tej napravi še ni bil oddan noben glas.

Dve izmed naprav, ocenjeni s strani Inštituta za lokalno samoupravo in javna naročila Maribor, in sicer TopVoter Basic in TopVoter Touch, sta bili pripravljene za glasovanje na lokalnih volitvah 2006 in sicer za glasovanje v občinah Ljubljana, Sevnica, Murska Sobota, Domžale, Koper in Piran. Pripravljene sta bili za glasovanje pri volitvah župana, volitvah mestnega oziroma občinskega sveta ter volitvah svetov ožjih lokalnih skupnosti vseh šestih občin. Tretja izmed naprav, TopVoter Sound, je bila pripravljena za glasovanje v dveh od navedenih šestih občin in sicer za mestni občini Ljubljana in Koper.

VII. Skladnost naprav ISG TopVoter z volilno zakonodajo Republike Slovenije

Da je določen tip naprave lahko uporabljen na volitvah v Sloveniji, mora biti pripravljen tako, da ne pride do kršitev nobene od določb ustavnih načel, nobene od določb zakonodaje Republike Slovenije in tudi ne nobenega od mednarodnih standardov, ki so se uveljavili glede elektronskih volilnih naprav.

Kot rečeno, zakonodaja Republike Slovenije ne postavlja nobenih omejitev glede vrste elektronskih naprav, ki so v Sloveniji sprejemljive. Načeloma so tako uporabljive vse vrste naprav od elektronskih naprav, ki niso povezane v internetno omrežje, pa do naprav, povezanih v internetno omrežje.

Vsebuje pa slovenska zakonodaja predpostavko, da mora biti naprava pripravljena tako, da olajšuje glasovanje invalidom. Prav zaradi lažjega uresničevanja volilne pravice s strani invalidov je namreč bilo elektronsko glasovanje v Sloveniji uvedeno z 79.a členov ZVDZ. Tako lahko zaključimo, da je posamezni tip naprave skladen s slovensko zakonodajo, če olajšuje glasovanje kar najširšemu krogu volivcev z invalidnostjo.

Naprave ISG TopVoter so bile preizkušene tako, da so jih testirale osebe z različnimi vrstami invalidnosti. Ugotovili smo, da različne vrste invalidnosti potrebujejo različne pripomočke za oddajo glasu: nekaterim ustreza predvsem krmilna palica, drugim numerična tipkovnica, tretjim touch-screen. Naprava TopVoter Sound, ki omogoča glasovanje z zvokom pa omogoča tudi glasovanje povsem slepih oseb. Naprave TopVoter, ki omogočajo glasovanje na vse navedene načine, tako kar v največji meri uresničujejo namen 79.a člena ZVDZ.

Ena od zahtev, ki jih vsebuje slovenska volilna zakonodaja, je tudi možnost popravka glasu v primeru pomote ali spremembe odločitve volivca. Nekatere naprave in glasovnice namreč ne omogočajo volivcu spremembe odločitve. Naprave TopVoter, nasprotno, omogočajo večkratno spremembo glasu. Vsaka odločitev volivca mora biti namreč najmanj dvakrat potrjena pred dokončno oddajo glasu. Tako naprava TopVoter izpolnjuje tudi to zahtevo.

Eno od načel volilnega prava je tudi tajnost oddaje glasu. Naprava TopVoter ne zahteva identifikacije volivca, tako da je tudi ta zahteva izpolnjena. Ni mogoče ugotoviti, kako je posamezni volivec glasoval.

Slovenska volilna zakonodaja postavlja tudi pravila glede vsebine glasovnice. Prvič, glasovnica mora vsebovati navodilo, vsebovati mora zaporedne številke list oziroma kandidatov, nato navedbo list oziroma kandidatov ter navedbo predlagateljev. Drugič, glasovnica mora vsebovati naziv občine, naziv volilne enote in naziv organa, ki se voli. Glasovnica TopVoter vsebuje vse navedene podatke.

Nekatere elektronske naprave so s tega vidika sporne, saj na ekranu hkrati ne prikazujejo imen vseh kandidatov zaradi pomanjkanja prostora ali ne prikazujejo vseh podatkov, ki morajo po zakonu biti na glasovnici. Naprave TopVoter so pripravljene tako, da lahko volivec hkrati vidi na glasovnici tudi preko 40 kandidatov in predlagateljev in tako povsem izpolnjujejo zakonske zahteve glede vsebine glasovnice.

Slovenska volilna zakonodaja tudi zahteva, da so v nekaterih občinah glasovnice dvojezične. Tudi ta pogoj naprava TopVoter izpolnjuje. Naprave, pripravljene za občini Piran in Koper sta namreč bili pripravljene dvojezično – v slovenskem in italijanskem jeziku.

Naprave so bile pregledane tudi z vidika volilnega sistema. Zakon o lokalnih volitvah določa, da se občinski sveti v nekaterih občinah volijo po večinskem, v drugih po proporcionalnem sistemu. V občinah z večinskim volilnim sistemom se v posamezni volilni enoti voli zelo raznoliko število kandidatov. Nenazadnje, nekatere občine imajo posebne volilne enote, rezervirane za občinske svetnike, predstavnike italijanske, madžarske ali romske skupnosti. Naprave TopVoter so pripravljene tako, da omogočajo glasovanje po vseh navedenih sistemih in kombinacijah sistemov.

Slovenska volilna zakonodaja za volivce, ki so člani manjšin, zahteva uresničevanje dvojne volilne pravice. Naprave TopVoter so pripravljene tako, da jim uresničevanje dvojne volilne pravice povsem omogoča.

VIII. Skladnost naprav ISG TopVoter z mednarodnimi standardi

Poleg kriterijev, ki se zahtevajo že s splošnimi načeli ustavnega in volilnega prava, so še nekateri, ki so specifični za področje elektronskega glasovanja. Med temi je potrebno omeniti zahtevo po shranjevanju vseh podatkov na vsaj dveh mestih. Nekatere naprave tako shranjujejo podatke na dva trda diska. Še bolj zaželeno pa je shranjevanje na dva različna medija, običajno na trdi disk in papir. Naprava TopVoter to zahtevo izpolnjuje, saj se podatki o glasovih shranjujejo tako da disk kot na papir.

Druga izmed zahtev, ki je splošno sprejeta v svetu elektronskega glasovanja, je zahteva po shranjevanju na način, da se podatki ne izgubijo v primeru izgube električne energije. Naprava TopVoter ta pogoj izpolnjuje, saj se podatki ne izgubijo. Ostanejo shranjeni na disku, prav tako ostane trda kopija vseh podatkov na papirju. Od treh tipov naprav dva delujeta tudi v primeru izpada električne energije do dveh ur.

Pomembni pa so predvsem kriteriji, ki jih je izoblikoval "Brennan Center for Justice" na New York University School of Law.¹ Kriterije je izoblikovala komisija, sestavljena iz vodilnih strokovnjakov različnih vodilnih ameriških inštitucij, vključno z državnimi organi najvplivnejšimi univerzami. Zaključki komisije so predvsem:

- sistem ne sme vsebovati brezžične komponente ("wireless component"). Sistemi, pri katerih se podatki od naprave do strežnika prenašajo preko brezžične povezave, so še posebno ranljivi. Nekatere ameriške zvezne države tovrstne sisteme prepovedujejo in tudi po mnenju komisije bi takšni sistemi morali biti prepovedani.

¹ Brennan Center Task Force on Voting System Security (2006). The Machinery of Democracy: Protecting Elections in an Electronic World. Brennan Center for Justice at NYU School of Law. Available at: <<http://www.brennancenter.org/Machinery%20of%20Democracy-%20Full%208.06.pdf>> [obiskano 14. oktobra 2006].

- omogočena mora biti občasna primerjava natisnjenih papirnatih glasovnic in izida, shranjenega na disku.
- proizvajalec naprave mora poskrbeti, da bi bilo kar najtežje vplivati na programsko opremo naprave
- priporočljivo je, da naprava vsebuje sistem zaznavanja napada na programsko opremo.
- sistem izbire volilnega sistema mora biti transparenten.

Volilne naprave ISG TopVoter so skladne z vsemi gornjimi zahtevami in priporočili:

- Prvič, brezžičnih komponent te naprave ne vsebujejo. Naprava tudi ni povezana z nekim strežnikom, ki bi združeval podatke z različnih naprav.
- Drugič, naprava vsebuje tiskalnik in tako omogoča tiskanje glasovnic. Še več, naprava omogoča tako tiskanje vidnih glasovnic kot tudi tiskanje prikritih glasovnic, zaprtih v kuverto. Primerjava natisnjenih papirnatih glasovnic in izida, natisnjenega na disku je mogoča v obe primerih. V prvem primeru ima volivec tudi možnost preveriti, ali je njegova izbira natisnjena na glasovnici, v drugem te možnosti nima. Ker je v Sloveniji naprava namenjena volivcem z invalidnostjo, slepoto oziroma drugimi nezmožnostmi, je primernejša naprava s tiskanjem prikritih glasovnic, zaprtih v kuverte.
- Proizvajalec naprave ISG je v pripravi strojne in programske opreme poskrbel za to, da na programsko opremo ni mogoče vplivati. Naprava ne vsebuje čitalca CD, USB vhoda, pa tudi ne druge vtičnice, skozi katero bi se lahko dostopalo do programske opreme. Naprava tudi ne vsebuje čitalca spominskih kartic, ki so se pokazali kot šibkost naprav proizvajalca Diebold.
- Na napravi je mogoče zaznati, ali je v njo kdo vdiral in manipuliral s programsko opremo. Predstavnik proizvajalca lahko ugotovi, če je kdo dostopal do programske opreme.
- Na zahtevo po transparentnem postopku izbire volilnih naprav proizvajalec ne more vplivati. Za to mora poskrbeti državni organ, ki napravo kupuje. Proizvajalec lahko prispeva svoj del s tem, da omogoči pregled naprave različnim raziskovalnim in državnim inštitucijam.

Sklep

Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila Maribor torej izdaja mnenje, da so glasovalne naprave TopVoter pripravljene tako, da postopek glasovanja z njimi povsem ustreza zahtevam slovenske volilne zakonodaje in še posebno določbam Zakona o lokalnih volitvah in Zakona o volitvah v Državni zbor. Naprave so pripravljene tako, da postopek glasovanja z njimi povsem ustreza mednarodnim standardom, ki veljajo za tovrstne glasovalne naprave.

V Mariboru, 14. oktobra 2006

Pripravil: mag. Benjamin Lesjak

Direktor: mag. Boštjan Brezovnik